

*За се разглежда
до Велики съд
25.5.2010*

СТ А Н О В И Щ Е

**на Върховния касационен съд
на Република България**

по конституционно дело № 9/2010 год. на Конституционния съд на Република България, образувано по искане на омбудсмана на Република България за установяване противоконституционността на чл. 519 и чл. 520 ГПК /обн. ДВ, бр. 59/2007 год., поел. изм. ДВ, бр. 13/2010 год./ и допуснато за разглеждане с определение от 22.04.2010 год. на Конституционния съд.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Искането е за установяване противоконституционността на чл. 519 и чл. 520 ГПК /обн. ДВ, бр. 59/2007 год., поел. изм. ДВ, бр. 13/2010 год./, като становището на омбудсмана е за наличие на противоречие с чл. 17, ал. 3, чл. 19, ал. 1 и 2, чл. 57 и чл. 121 от Конституцията на Република България.

Според искането е нарушен принципа за неприкосновеност на частната собственост, прогласен в чл. 17, ал. 3 от Конституцията, принципа на създаване на условия и гаранции за разгръщането на свободната стопанска инициатива, основана на частната собственост - чл. 19, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията, принципа за неотменността на основните права на гражданите и забрана за злоупотреба с права, както и забрана упражняването на конституционните права да се осъществява чрез накърняване правата и законните интереси на други лица - чл. 57 от Конституцията и противоречие с чл. 121 от Конституцията, предвиждащ равенство на страните в съдебния процес.

I. Относно становището за нарушаване принципа на неприкосновеност на частната собственост - чл. 17, ал. 3 от Конституцията, ВКС го намира за неоснователно.

Държавните учреждения и общините като субекти са носители както на публична, така и на частна собственост - чл. 17, ал. 2 от Конституцията. Чл. 17, ал. 3 от нея обявява частната собственост за неприкосновена. Обемът права и задължения на титуляра на частната държавна и общинска собственост не може да бъде по-различен от обема права и задължения на частните

гражданскоправни субекти, каквито са физическите и юридическите лица. Конституционният съд е потвърдил това свое разбиране в решението си № 19 от 1993 год. по конст. дело № 11/1993 год., в което е приел, че при упражняване на правото на собственост всички правни субекти са равнопоставени. В решение №17 от 6.12.1999 год. по конст. дело № 14/1999 год. Конституционният съд приема също така, че вземанията като вид имуществени права "безусловно се обхващат от конституционноправната защита на собствеността, съдържаща се в чл.17, ал.1 и ал.3 от Конституцията. Такова разбиране е застъпено в решение № 3 от 8.07.2008 год. по конст. дело № 3/2008 год. на Конституционния съд. Като конкретна проява на общия принцип на чл.17, ал.1 от Конституцията за гарантирана от закона защита на собствеността е правото на иск "за права върху вещи и вземания частна държавна собственост". С оглед застъпването от Конституционния съд по-широко разбиране на правото на собственост като конституционно защитено право, следва да се приеме, че всяко неравноправно третиране на установеното с влязло в сила съдебно решение вземане срещу длъжник държавата или община, следва да се приеме като нарушение на правото на собственост на отделния правен субект и на чл. 17, ал. 1 от Конституцията, който текст обаче не е предмет на искането на омбудсмана за ротивоконституционност на визираните по-горе текстове на ГГЖ.

Конституцията не изисква еднаква защита на частната собственост във всички случаи. Тя не изключва възможността правото на собственост да бъде защитавано по различен начин в зависимост от вида на собствеността /публична или частна/, от личността на собственика /публично тяло или частно лице/ и др. Това личи от установеното в чл. 17, ал. 4 от Конституцията правило, че режимът на обектите на държавната и общинската собственост се определя с отделен закон. Поради изложеното, на практика режимът на частната собственост на физическите и юридическите лица е различен от режима на частната държавна и общинска собственост. Това установено положение в законодателството /ЗДС и ЗОБС/ не се възприема като противоконституционно, поради което не е налице противоконституционност на чл. чл. 519 и 520 ГПК с оглед разпоредбата на чл. 17, ал. 3 от Конституцията.

II. Относно становището за противоречие с чл. 19, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията, ВКС го счита за частично основателно.

Съгласно чл. 19, ал. 1 от Конституцията икономиката на Република България се основава на свободната стопанска инициатива. Според чл.19, ал. 2 от Конституцията законът създава и гарантира на всички правни субекти еднакви правни условия за стопанска дейност. Следователно с цитираните конституционни разпоредби се цели да се създаде законова сигурност за физическите и юридическите лица, вкл. на държавата и общините при осъществяване на тяхната стопанска дейност. От това следва, че държавата и общините действат като равнопоставени и равноправни партньори в правоотношенията, по които те са страни / Р № 19 от 21.12.1993г. по конст. дело

№11/1993 год. на КС/. С решение № 3 от 8.07.2008г. по конст. дело № 3/2008 год. Конституционният съд застъпва становището, че държавата като носител на права върху вещи - частна държавна собственост, и права върху частни държавни вземания е субект на частното право и в това си качество е равнопоставен субект на физическите и юридическите лица, участник на пазара според чл.19, ал.2 от Конституцията, който гарантира еднакви правни условия за стопанска дейност, вкл. когато тя се осъществява от държавата и общините и тази равнопоставеност е относима не само към материалното съдържание на частните права на държавата, но и към процесуалните гаранции за тяхната защита. В тази връзка с изменението на ГПК/ДВ, бр. 13/2010 г./ на чл. 519 и чл. 520 ГПК изрично се въвежда забрана за принудително изпълнение срещу държавни учреждения и общини за събиране на парични вземания, т. е. изпълнението срещу общините е приравнено на изпълнението срещу държавните учреждения. Това изменение в случая води до нарушаване принципа за пропорционалност, който принцип, макар и изрично да не е прогласен в Конституцията, несъмнено е един от основополагащите й принципи /Решение № 20 от 14.07.1998 год. на КС на РБ по конст. д. № 16/98 год./. В тази връзка трудно може да бъде обоснована тезата за нарушаване на този принцип при недопускане на принудителното изпълнение на парични вземания срещу държавните учреждения. Ефективното осъществяване на публичната функция на държавните учреждения може да бъде смутено, ако бъде допуснато принудително изпълнение върху имуществото им с право на вискателя да избира изпълнителен способ. В чл. 519, ал. 2 ГПК е установено задължението на учреждението да се подчини доброволно на съдебното решение и плати на кредитора от предвидения за това кредит по бюджета. Това задължение изключва правото на кредитора да иска принудително осребряване на имуществото на държавното учреждение. За държавните учреждения - длъжници е неподходящо да бъде уредена несеквестрируемост на вещите, публична държавна собственост и на бюджетната субсидия. Установеното в закона правило държавните учреждения да изплащат задълженията си от предвидения за това бюджет е балансирано от правилото на чл. 519, ал. 2 ГПК, задължаващо висшестоящия орган на учреждението-длъжник да предприеме необходимите мерки за предвиждане на съответен кредит най-късно в следващия бюджет. В такъв случай интересът на кредитора на държавното учреждение не е пренебрегнат, тъй като макар и с известно закъснение /до началото на следващата календарна година/, той ще получи вземането си със законната лихва за забава, без да е необходимо да прибегва до принудително изпълнение и да плаща свързаните с това разноски, което гарантира правото му на собственост съгласно чл. 17 от Конституцията.

Не така стоят нещата обаче, когато длъжник е общината, която няма висшестоящ орган и държавата няма задължение да я субсидира от държавния бюджет, с което общинският бюджет остава незащитен. В този случай няма висшестоящ орган, който да предприема необходимите мерки, за да бъде предвиден кредит най-късно в следващия общински бюджет, както изисква

закона/чл. 519, ал. 2 ГПК/ и вземането да бъде удовлетворено в разумен срок. В тази връзка предоставянето на известни преференции за държавните учреждения като длъжности в текстовете на чл. 519 и чл. 520 ГПК преди изменението на закона/ДВ, бр. 13/2010 год./ е създадено с цел защита на обществения интерес. Последният не оправдава приравняването и на общините към създадената привилегия на държавните учреждения, тъй като общините имат собствени приходи и значително по размер частно общинско имущество. С последното изменение на чл. 519 и чл. 520, ал. 1 ГПК и приравняването на изпълнението срещу общините с държавните учреждения се нарушава нормата на чл. 19, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията, в който аспект атакуваните норми на ГПК се явяват противоконституционни.

III. Текстовете от ГПК, предмет на искането на обмудсмана, не са в противоречие с чл. 57 от Конституцията, тъй като не може да се презюмира а priori злоупотреба с права в случаите на предвиденото в чл. 519, ал. 2 ГПК задължение за осигуряване на бюджетни средства при посочените предпоставки.

IV. Относно становището в искането за противоречие на оспорените текстове от ГПК с чл. 121 от Конституцията, ВКС счита, че в същото не се съдържат изложени съображения за това, а доколкото се съдържа обосновка, то тя е във връзка с нарушаване на чл. 6, параграф 1 ЕКПЧ, което не е предмет на конституционното дело.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

По представените Ви съображения Пленумът на Върховния касационен съд счита, че разпоредбите на чл. 519 и чл. 520 ГПК /обн. ДВ, бр. 59/2007 год., поел. изм. ДВ, бр. 13/2010 год./ са частично противоконституционни в частта относно преференциалните условия при принудителното изпълнение за общините.

Становището е прието на заседание на пленума на ВКС, проведено на 25.05.2010 г. От общо 96 съдии на заседанието присъстваха 79 от тях „за“ приемане на становището гласуваха - 79 колеги.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД:**

